

Fram- tids- tro

Svenska kyrkan
SKARA PASTORAT

Från Svenska kyrkan
till alla hushåll
i Skara pastorat
#3/2022

*Musik
som berör och
förstärker*

s 9

*När tradition
är förändring*
s 11

↑ **Temanummer:**

I denna utgåva fördjupar vi oss i kyrkans levande kulturarv. Bland andra träffar vi antikvarie Inga Kajsa Christensson, här framför Norra Lundby kyrka. Sid 4.

Vi står inför **utmaningar**

Kyrkan förvaltar en rikedom. En rikedom av kultur och miljö som förts vidare i generationer. Inte minst märks det i vårt pastorat där kyrkan varit närvarande i över 1000 år. Kyrkan har i många hundra år varit centrum i samhället och varit med och utvecklat skolan, sjukvården och hela samhällsbildningen.

Genom kyrkobyggandet och gudstjänstlivet har bildkonsten, träsnideri, musik och andra konstarter fått ett stort forum att utvecklas i. Allt detta har lämnats till oss att förvalta.

En levande kulturhistoria. Vårt kulturarv. Samtidigt är kyrkans första och mest grundläggande uppdrag att sprida det glada budskapet om Jesus, frälsaren. Att bygga en kristen gemenskap som blir till välsignelse på den ort där kyrkans gemenskap finns. Idag blir det uppdraget synligt i våra gudstjänster, genom vår diakoni, vår undervisning och vår mission. I vårt möte med människor från vaggan till graven. Kyrkan står i Guds kärleks tjänst för livets skull, för att vara med och forma en framtid av hopp och tillit. Det liv av försonade och upprättade relationer vi kallar *Guds rike*.

DET INNEBÄR ATT vi hela tiden står i en utveckling och förnyelse där vi utmanas att göra evangeliet relevant och mottaget i det moderna samhället, samtidigt som vi har uppdraget från staten att ta hand om kulturarvet och många gånger måste ta hänsyn till kulturminneslagen och andra liknande förordningar. Som ni förstår är detta en

ständig utmaning och kräver olika former av prioriteringar, inte minst var vi skall lägga våra ekonomiska resurser.

JUST NU LEVER VI i en energikris med snabbt stigande elpriser vi aldrig trott skulle bli verkliga. Ändå är det en realitet som påverkar hela samhället. Givetvis påverkas

även kyrkans ekonomi av de höga energipriserna. Vi förvaltar sexton kyrkor och ytterligare ett stort antal byggnader och de ökande energikostnaderna utgör mångmiljonbelopp.

För att kunna möta effekten av den energikris vi nu upplever har vi i kyrkorådet tagit ett beslut att över vintern 2022/23

kallstänga elva av våra kyrkor. Det innebär att dessa kallställda kyrkor inte kommer att vara öppna för gudstjänster eller annan verksamhet efter allhelgonahelgen fram till och med mars månad. Beslutet innebär att vi sparar minst 700 000 kronor, beräknat utifrån dagens elkostnader.

VI HAR FATTAT DETTA BESLUT dels för att kunna behålla vårt kulturarv men också för att kunna behålla personal och genomföra den verksamhet vi hela tiden också förvaltar och utvecklar, för livet och för framtiden.

Vi står inför svåra utmaningar, men när vi tillsammans tar ansvar och bidrar till förändring kan vi ändå möta framtiden med hopp.

Robert Lorentzon

Kyrkoherde i Skara pastorat och Domprost

Foto: Anna Isander

Predikoturer och kalender hittar du på webben

✍ Predikoturer och andra aktiviteter hittar du på pastoratets hemsida:
www.svenskakyrkan.se/skara ■

Höstens musik i domkyrkan

Plats: Skara domkyrka

Tisdag 4/10 kl 19.30
VÅGUS – Västra Götalands
Ungdomssymfoniker, Entré.

Lördag 15/10 kl 19.00
Orgelkonsert med Karin Grönberg, Fri entré.

Söndag 16/10 kl 18.00
Sing-along konsert i samband med
utlandskyrkans helg, med körsångare
från Skara stift, Fri entré.

Söndag 30/10 kl 18.00
Körkonsert med Linus Landgren och
Christinaekören från Alingsås, Fri entré.

Lördag 5/11 kl 18.00
Allhelgonamusik.

Söndag 20/11 kl 18.00
Körkonsert Otto Olsson Requiem,
Skara oratoriekör, Skarabygdens symfoniorkester,
Entré.

Vill du också sjunga i kör?

✍ Vi har en härlig och levande körverksamhet i pastoratet. Vill du också sjunga? Eller har du ett barn som skulle vilja vara med och sjunga? Alla är välkomna och det finns körer både för nybörjare och mer erfarna sångare. Mer information finns på www.svenskakyrkan.se/skara.

Barnkörer

Klosterkören Mini i Valle
Klosterkören i Valle
Domkyrkans minikör
Domkyrkans barnkör
Domkyrkans diskantkör

Ungdomskör

Domkyrkans
ungdomskör

Vuxenkörer

Ardeokören i Ardala
Birgittakören i Ardala
Damkören i Valle
Varnhems kyrkokör
Brynolfskören i Skara
Domkyrkokören i Skara
Skara oratoriekör

Musik vid lunchtid

✍ Välkommen att sitta ner en stund och lyssna till musik.

Tid: varje fredag kl 12.00.

Plats: Skara domkyrka ■

Dopfest

✍ Inbjudan till alla som blivit döpta i domkyrkoförsamlingen under 2022.

Tid: 2/10 kl 16.00.

Plats: Skara domkyrka ■

Barnens katedral

✍ En upplevelsegudstjänst för alla åldrar!

Tid: 23/10 och 13/11 kl 16.00.

Plats: Skara domkyrka ■

Film och samtal på Planeten

✍ Ett tillfälle att möta andra människor med filmintresse och samtala om livet.

Ledare: Christer Johansson. Ingen anmälan. För mer info se hemsidan.

Tid: tisdagarna 27/9, 11/10 och 25/10 kl 13.15.

Plats: Diakonihuset Planeten ■

Foto: Gustaf Helling / Kon

Dags att beställa vinterdekoration till graven

✍ Det finns möjlighet att beställa liggande granrisbukett inför allhelgonahelgen. Sista beställningsdag är 17/10 2022. Kontakta kyrkogårdsexpeditionen på tel 0511-265 40 eller e-post skara.kgf@svenskakyrkan.se. ■

→ Inga Kajsa Christensson, antikvarie, vid dopfunten från 1100-talet och madonnan från 1200-talet i Norra Lundby kyrka, från 1100-talet.

Tema: kyrkans levande kulturarv

Ett arv värt att förvalta

Text & foto: John Fahlnaes

En viktig del av kyrkans kulturarv är alla byggnader och föremål. Vi träffar antikvarie Inga Kajsa Christensson som berättar om hur detta kulturarv har uppstått, hur det ständigt växer och hur vi förvaltar det inför framtiden.

Tänk att det redan gått över 200 år sen kyrkorådet och sockenmännen beställde nytt tak till Norra Lundby kyrka. Uppdraget gick till murmästaren från Skövde, Gabriel Petterson, som hade lämnat lägsta anbudet.

Då, 1816, var det ändå bara knappt 150 år sen kyrkan genomgick sin stora förändring, under kyrkoherden Tegnér på slutet av 1600-talet. Och redan då hade kyrkan stått på sin plats i 500 år, ett halvt årtusende.

När vi snart kommer fram till år 2050 har Norra Lundbys kyrka stått på samma plats i 900 år. Innanför dess trygga stenmurar har 26 generationer människor funnit stillhet, ro,

trygghet, nåd. Sökt och funnit sin tro, sökt och funnit Gud. I väggarna finns minnena av dessa människors tankar och böner.

Under århundrade efter århundrade, har människorna – vi – satt vår prägel på vår kyrka. Religiösa strömningar och kyrkliga trender har undan för undan skapat den kyrka som står där idag. Föremål har skänkts av såväl fattig som rik, tillverkade med omsorg och vördnad.

Resultatet av dessa seklers vårdande av våra kyrkobyggnader är en del av det kyrkliga kulturarvet, en viktig del av Svenska kyrkans identitet vid sidan om de andliga, liturgiska och musikaliska kulturarven.

Under valven i Norra Lundby kyrka träffar jag Inga Kajsa Christensson, som under många år arbetat som stiftsantikvarie i Skara stift. Man märker direkt att Inga Kajsa har en passion för kyrkobyggnaden och föremålen här.

– Jag älskar kyrkor och atmosfären som finns i kyrkan. Dels den andliga dimensionen och dels omsorgen från de som tillverkat kyrkans alla föremål och från alla kyrkvårdar som hanterat dem. Jag tycker väldigt mycket om de enkla föremålen. Jag tycker om de berättelser som föremålen berättar, berättelserna som sitter i väggarna.

Vi går runt i kyrkan och Inga Kajsa delar generöst med sig av sina stora kunskaper om kyrkans olika föremål.

Starkt skydd i Sverige

Kyrkans materiella kulturarv omfattar fast inredning, lösa inventarier och begravningsplatser. Går man till kulturmiljölagens fjärde kapitel förstår man att det rör sig om kyrkor och begravningsplatser äldre än 1940.

– Kyrkorna har ett jättestarkt skydd i Sverige jämfört med andra länder. Skyddet är dessutom väldigt gammalt. Det går tillbaka till åtminstone 1600-talet och innebär bland annat att man inte får göra större förändringar på en kyrka utan tillstånd, berättar Inga Kajsa.

Skyddet omfattar även inventarier som anses kulturhistoriskt värdefulla och som finns med i kyrkans inventarieförteckning.

– Rent juridiskt är det församlingen själv som beslutar om vilka föremål som ska anses kulturhistoriskt värdefulla. Sen har stiftet och museerna förstås en viktig

tongivande roll och kan stötta församlingarna i deras bedömningar.

Vad är kulturhistoriskt intressant?

För att avgöra om ett föremål är kulturhistoriskt intressant är ålder ett viktigt kriterium.

– Ta dopfunten här till exempel. Den är från 1100-talet och har ju självklart ett kulturhistoriskt värde. Men det kan också

handla om föremål som är lokalhistoriskt intressanta eller har ett konstnärligt värde. En massproducerad alba har ju inte ett kulturhistoriskt värde, säger Inga Kajsa.

– Även begravningsplatser som är äldre än 1940 är skyddade. Men för att få bidrag för underhåll krävs att man gjort en bevarandeplan för begravningsplatsen och valt ut de gravplatser

som anses extremt värdefulla. Man kan inte få bidrag för att renovera och underhålla alla gravar på en kyrkogård. På kyrkogården kan även finnas andra företeelser av kulturhistoriskt värde, som stenläggningar, grusgångar, bårhus och klockstaplar.

Så ser det alltså ut om man tittar på vad lagen säger. Men det betyder inte att allt annat saknar värde i kyrkan. Det kan till exempel finnas föremål som någon har skänkt och som betyder mycket för församlingens borna. Ett sådant föremål kanske inte är med i förteckningen, men är väldigt värdefullt ändå.

Bygga kyrka – en maktsymbol

Kyrkans kulturhistoriska arv tar sin början när landet börjar kristnas. I början är det rika människor som sätter sin prägel på kyrkan.

↑ Dopfunten i Norra Lundby kyrka är från 1100-talet.

↑ Denna tjocka bordsskiva finns i kyrkans sakristia. Skivan är från 1400-talet och har troligen använts som altare i kyrkan en gång i tiden.

↑ Inga Kajsa visar den "kyrkstöt" som förr användes för att väcka den som råkat somna i kyrkbänken.

↑ På 1800-talet vitkalkades väggar och tak i linje med tidens önskemål. Inga Kajsa pekar på de fragment av magnifika målerier som skapades på 1600-talet.

– Att bygga en kyrka var ju ett sätt att manifestera sin makt. Man byggde kyrkor vid sin egen gård, så som till exempel kyrkoruinen vid Kata gård intill Varnhems klosterkyrka. När kristendomen sedan slår igenom blir gårdskyrkorna församlingskyrkor.

Under långa tider är det adeln som bekostar kyrkobyggen och kyrkornas inredningar. Som tack för att de stod för kostnaderna fick de så kallad *patronatsrätt*, vilket innebar att de fick stort inflytande över kyrkans utveckling, till och med när det gällde val av vilken präst som skulle tjänstgöra i en kyrka.

Hantverkare från andra länder

– Adeln skänkte jättemycket till olika kyrkor. De tog dessutom hit fantastiska hantverkare från andra länder, vilket innebar ett stort kompetensutbyte som har betytt mycket för vårt kulturhistoriska arv. Givetvis har även "vanligt folk" bidragit mycket, särskilt lite längre fram i tiden. Det ser man i inventarieförteckningarna

från 18- och 1900-talet, där det kan stå något i stil med "skänkt av den och den till minne av min mor". Och tänk också på alla syföreningar.

– Just den här kyrkan, Norra Lundby, byggde bönderna själva. Och det känner man nästan. Den är lite sned och vind, lite lantlig. Så här såg de flesta kyrkor ut.

Löpande förändringar i kyrkorna

Ursprungligen var Norra Lundby en katolsk kyrka. I kyrkan fanns inga bänkar att sitta på. Kyrkorummet var delat i två delar och framför koret stod ett skrank bakom vilket endast prästen fick gå. Församlingen kom aldrig fram till altaret och fick heller inte nattvarden på samma sätt som i vår tid.

Så inträffar reformationen och nu förändras mycket i kyrkorna. Bort åker skranket och församlingen får knäfalla i koret och ta emot nattvarden. Gud och Jesus kommer närmare den vanliga människan. Sakerna som vi numera tar för givna i en kyrka kommer till vid denna tid.

↑ Madonnan är från 1200-talet, strikt och stram. Ett arv från den katolska tiden. Som himladrottning sitter hon på en tron, med Jesus i knät. Kanske är det bildstormare som slagit av madonnans händer.

↑ Allt måste inte vara gammalt för att vara värdefullt. Dopkannen är inte gammal, men av hög kvalitet. Skänkt 1988 till Norra Lundby kyrka av Birger Kjellanders familj till hans minne.

↑ Det gröna antependiet framför altaret i Norra Lundby kyrka är praktfullt, men relativt nytt. Det tillverkades 1939 vid Ateljé Tre Bäckar i Varnhem. Textilkonstnär Agda Österberg anställde lokala brodöser, vävare och så vidare i sin ateljé, och dessa fick ofta stå modell. Inga Kajsa bodde granne med kvinnan som stod modell för Maria (till höger) och för några år sedan kom kvinnan som var modell för Jesusbarnet på besök i kyrkan för att titta på antependiet.

– Ordet kom plötsligt i centrum och då behövde man ha en predikstol, för att prästerna skulle höras bättre. Veldig mycket i de gamla kyrkorna förändrades i samband med reformationen, som började på 1500-talet.

Företeelser försvinner – och kommer åter

I Norra Lundby kyrka finns fragment av tak- och väggmålningar kvar, målade på 1600-talet men överkalkade på 1800-talet. Både målningarna och överkalkningarna är en del av det kyrkliga kulturarvet. Jag frågar Inga Kajsa om det också *försvunnit* kulturarvet på vägen, i takt med att traditioner, normer och smak har förändrats?

– Det tror jag nog. Mycket, inte minst textilier, har ju slitits ut. Och sen alla dessa renoveringar. Många som kommer in i kyrkor tänker att så har kyrkan sett ut sedan medeltiden, men oj vad det har hänt mycket under alla år.

– Det finns trender även i kyrkan. På 1800-talet skulle det vara kalt och rent

och då slängde man ut det medeltida, som kanske hamnade i något uthus eller försvann. Så i början på 1900-talet blev intresset för medeltiden större och då ville man ju ha in de gamla föremålen igen.

Plats för det nya bland det gamla

Även i vår tid förändras och växer kulturarvet. Jag frågar Inga Kajsa om det finns det plats också för det nya bland allt det gamla?

– Absolut. Det liturgiska förändras ju successivt och påverkar vilka föremål som finns i kyrkorna. Numera har vi till exempel ljusbärare och dopträd.

– Men det ska vara kvalitet även på det nytillverkade, tycker jag. I alla tider har man ansett att kyrkan ska ha det bästa. Det har varit de bästa hantverkarna, de bästa materialen, bara det bästa är gott nog åt Gud och kyrkan. Men i vår tid händer det att man köper in billiga massproducerade föremål. Då tycker jag nästan att det är bättre att inte ta in någonting alls. Bättre då att spara ihop pengar så att de räcker till ett riktigt konsthantverk.

Så finansieras renoveringar

Renoveringar och reparationer i kyrkan finansieras delvis genom den kyrkoantikvariska ersättningen, som är statens bidrag till det kyrkliga kulturarvet. Det finns även något som heter kyrkounderhållsbidrag, som är Svenska kyrkans egna pengar.

Den kyrkoantikvariska ersättningen ger aldrig full ekonomisk täckning för en församlings utgifter när det gäller bevarandet av kulturarvet, församlingen måste alltid betala en viss del själv. Ersättningsnivåerna varierar och som mest kan man få 90 procent i bidrag. Men även om församlingen bara behöver betala maximalt 10 procent själv kan det bli stora belopp om den totala kostnaden är många miljoner.

Vad ska man satsa pengar på?

Eftersom varje pastorat har en begränsad budget kan renoverings- och bevarandeprojekt ge upphov till diskussioner och dilemman. Ska man satsa pengar på verksamheterna eller på byggnader och föremål? Jag frågar Inga Kajsa om hennes syn på saken.

– Jag har full förståelse för att många vill satsa pengar på verksamheterna. Men vi måste också ta hand om kyrkorna, så det handlar om att hitta rätt nivåer för rätt kyrka. Handlar det om en verksamhetskyrka eller en museikyrka? Gäller det en kyrka vi inte använder så ofta kanske det räcker med att se till att tak, fasader och fönster är täta. Då kanske man måste acceptera att färgen på bänkarna flagar i vissa kyrkor. Det kan väl vara helt okej tycker jag, om man har bestämt sig för det. Man får inte vara för petig och förvänta sig att bara man kommer in i en kyrka så ska allt vara perfekt. Vi kanske måste lära oss att leva med att allt inte är så perfekt, avslutar Inga Kajsa. ■

↑ Joakim Björk säkrar upp och sköter om äldre gravstenar. Här på Skara gamla kyrkogård.

Joakim säkrar gravstenarna

Kyrkogårdar är också en viktig och synlig del av kyrkans kulturhistoria och hur en grav ser ut är något som skiftar över tid. På Skara gamla kyrkogård finns gott om äldre gravstenar som ofta är mycket stora och tunga. Alla stenar på pastoratets kyrkogårdar "provdras" med jämna mellanrum, för att man ska veta att de står stadigt.

– Stenar delas in i tre klasser. Klass ett är kulturstenar som *måste* tas om hand. Klass två är stenar som *bör* bevaras, berättar Joakim Björk, som arbetar på kyrkogårdsförvaltningen och ser till att alla stenar står stadigt förankrade.

– Jag säkrar upp, tvättar och justerar gravstenarna och ser över fundament och dubbingar. Om det behövs omförankrar jag och dubbar om stenarna. Finare lagningar och ifyllnad av text görs av en konservator.

Om konservatorn ger tillstånd kan Joakim även laga trasiga stenar.

– En oklassificerad sten innebär att den är återlämnad och kan tas bort. Då kan man avnamna och återanvända den som exempelvis fundament och slipper då betonggjutningen med allt damm och miljöpåverkan som den har, avslutar Joakim. ■

→ Körsångare och kyrkomusiker utanför Varnhems klosterkyrka. Från vänster: Charlotte Eklund, Reibjörn Carls-hamre, Mikael Eriksson, Lena Ringdahl, Bengt Eklund och Sissi Hoas.

Tema: kyrkans levande kulturarv

Musiken berör och förstärker

När det kommer till kyrkans musikkultur lever gammalt och nytt sida vid sida i en ständigt pågående förändringsprocess.

Text & foto: John Fahlnaes

När man närmar sig kyrkans kulturarv är musiken förstås en av grundpelarna. Musik i kyrkan är inte bara ett ornament, utan ett sätt att utöva tro. Den öppnar våra sinnen för såväl livets stora frågor som liturgins teologiska budskap.

För många människor i vår tid är musiken dessutom en viktig ingång i kyrkans värld. Musiken är en del av kyrkans mission, ett sätt att nå både troende och icke-troende.

Vid Varnhems klosterkyrka träffar jag en grupp med fyra hängivna körsångare och två kyrkomusiker för att ta del av deras tankar och kunskap kring musikens roll i kyrkan.

– Musiken finns ju med i allt, från minsta grej till det stora, säger Mikael Eriksson.

– Det skulle ju vara väldigt tomt om det inte var någon musik, fortsätter Lena Ringdahl, som sjungit i kyrkokör i mer än 40 år.

– Det är ju svårt att ens tänka sig kyrkan

utan musik, säger Sissi Hoas, även hon hängiven körsångare sedan länge.

Jag frågar hur det känns att sjunga i kyrkan och bära traditionen i sin egen kropp.

– Det känns väldigt bra alltså. Det är nästan det bästa som finns, säger Bengt Eklund med eftertryck.

– Dels gillar jag körsången i sig. Men sen när den kopplas ihop med det kristna budskapet, som en funktion i gudstjänsten, då är detta det finaste. Så känns det.

Gammalt och nytt sida vid sida

Kyrkans musikkultur har förändrats under seklernas lopp och ska man hitta ett genomgående drag så är det kanske att nya företeelser lever sida vid sida med äldre traditioner. I gudstjänstens liturgiska musik sjungs melodier som sträcker sig mer än tusen år tillbaka i tiden.

Reibjörn Carlshamre, domkyrkoorganist i Skara, betonar musikens berikande roll och ber oss fundera över följande:

– Kan du tänka dig en gudstjänst helt *utan* musik? Vårt sätt att fira gudstjänst känns rikare än exempelvis en kalvinistisk gudstjänst, där man skalade bort all musik, säger Reibjörn.

Även arkitektur förändrades

I den medeltida katolska kyrkan var det främst munkar och nunnor som sjöng. Med Martin Luther kom en stor förändring: gemensam sång från församlingen. För honom var musiken ett av de främsta verktygen för att göra Guds Ord tillgängligt.

Den musikaliska förändringen fick konsekvenser även på andra områden, som till exempel i arkitekturen.

– Sidofönstren i Skara domkyrka var från början troligen färgade, vilket gav ett mörkt ljus i kyrkan. Med reformationen blev de genomskinliga. Du måste få in dagsljuset för att kunna läsa ur psalmboken, berättar Reibjörn.

Luther skrev själv många psalmer och än idag har psalmboken en central roll i gudstjänstlivet, inte bara rent musikaliskt.

– Psalmboken är inte bara en sångbok, utan även ett kännedokument, säger Reibjörn och betonar dess betydelse.

Förändring utan att tappa arvet

Hur musik används i kyrkan är alltså en process i ständig förändring.

– Vi behöver inte gå långt tillbaka för att själva kunna se förändringen, den sker snabbare än man kan tro, säger Reibjörn.

– Förändring är bra, tycker jag. Men samtidigt vill jag inte tappa arvet, säger Sissi.

– Idag kan man sjunga både afrikanska låtar och Ivar Widéens verk. Det finns en *mix* som är bra. Både det gamla och det nya måste få finnas med, menar Sissi.

Teologi och trender påverkar

Även kyrkans teologiska inriktning påverkar vilken musik som ljuder i kyrkan.

– En viktig förändring är att kyrkans budskap har gått från att handla om *domen* till att istället handla om *nåden*, säger Sissi.

– Det innebär att många psalmer innehåller gudsbilder som inte riktigt fungerar idag, fortsätter Reibjörn.

Förändringar märks även inom kyrkans förrättningar, där vår tids individualism påverkar. Par som vigde sig för 10–15 år sen ville ofta ha "den vanliga musiken" som in- och utmarsch. Dagens brudpar vill gärna ha något unikt och musikaliska önskemål hämtas ofta från filmer och populärmusik.

– Förr hade vi en ganska tydlig repertoar för musik till olika förrättningar. Nu är det vanligt att man kommer med önskemål om låtar från exempelvis YouTube. Vi kyrkomusiker har fått en mycket större förväntan på oss att uppfylla människors önskemål och förväntningar som vi inte hade förut, säger Reibjörn.

Musikens mål detsamma i alla tider

När samtalet går mot sitt slut så tonar det fram en röd tråd i kyrkans musikaliska tradition, trots ständigt pågående förändringar. Oavsett vilken musik som spelas eller sjungs i kyrkan så finns en gemensam uppgift: att *beröra* människor.

– Sen om det sker genom gregoriansk musik, lovsång, psalmsång eller populärmusik; målet är ju att ge den andliga upplevelsen och att folk ska känna Guds närvaro, avslutar Charlotte Eklund, som är kyrkomusiker i Valle. ■

Vill du också sjunga i kör?

På sidan 3 i denna tidning finns en lista över alla körer i pastoratet. Tider och annat bra hittar du på vår hemsida, www.svenskakyrkan.se/skara.

← Några av deltagarna i gudstjänstgrupperna i Skara domkyrka. Från vänster Marianne Lindqvist, Majken Frid Larsson, Kerstin Larsson, Per Larsson, Marianne Sännek, Jan-Olof Lindqvist och Erik Sännek.

Tema: kyrkans levande kulturarv

När förändring är tradition

Kyrkan är väldigt gammal. Kyrkan är väldigt ung. Vad nu?! Två motsatta påståenden? Kan båda vara sanna på samma gång? Ja, så är det faktiskt med kyrkan. Här lever 2000 år gamla traditioner sida vid sida med ett ständigt, långsamt pågående, skapande av nya traditioner.

Text & foto: John Fahlnaes

När man pratar om kyrkans kulturarv går tanken lätt till kyrkans byggnader, inventarier och kyrkogårdar. Men kyrkans kulturarv omfattar också allt som *händer* inom kyrkan. Alla som agerar i och utanför kyrkorummet bidrar var och en med en liten del till kyrkans levande kulturarv och till det som så småningom kallas *tradition*. Det som sker i kyrkans hägn är en i allra högsta grad levande tradition.

Läser man kyrkohistoria så blir det en

läsning om förändring, inte om ett statiskt varande. Redan i Bibeln framgår att de tidigaste kristna människorna hade önskemål om förändring av de invanda traditionerna. Kyrkohistoriens förändringar präglas av många saker, men tolkningar av läran och människors önskemål och behov är två tydliga stråk. Ett exempel är reformationen, en stor förändring som berodde både på hur Luther tolkade människors behov och hur han tolkade läran.

I Skara domkyrka finns ett antal gudstjänstgrupper som består av ideella, där varje deltagare har en uppgift som hen hjälper till med i samband med gudstjänsterna. Varje torsdag träffas man och går i förväg igenom kommande söndags bibeltexter. Gruppen får tillfälle att samtala om texternas innebörd och så går man igenom vad som ska hända under söndagens gudstjänst eller mässa.

Jag träffar några av gruppdeltagarna i Skara domkyrka och är nyfiken på vad de, som arbetar så aktivt i traditionens senaste "version", har för tankar om kyrkans kulturella och andliga arv, som de hjälper till att lämna vidare till framtiden.

Majken Frid Larsson pekar direkt på en av kyrkans traditioner som de flesta människor nog har upplevt: klockringningen.

– Här i Skara ringer kyrkklockorna på bestämda tider. Mässorna ligger på bestämda tider. Tradition kan också vara andliga företeelser som dop, nattvard eller Ordet, bibelns texter. Kerstin Larsson fyller i:

– Gudstjänsterna står ju för kontinuitet, något som kyrkan alltid har gjort, en tradition.

Hon berättar om det cykliska, återkommande inslaget i kyrkan som förstärker känslan av tradition. Ett år i kyrkan, kyrkoåret, följer alltid samma puls. Högtidernas ordning har en logik, liksom söndagarnas bibeltexter. Hela kyrkoåret är cykliskt.

Majken berättar vidare:

– Andra delar av vår tradition är Ordet, förbönen och förlåtelsen. Just att förlåta är en stark tradition inom kyrkan.

– Gudstjänstens stomme är ju urgammal. Vi använder ju fortfarande de latinska begreppen för gudstjänstens olika moment, så att till och med de som besöker våra

kyrkor från ett annat land kan känna igen sig i gudstjänsten, säger Kerstin.

Nytt och gammalt blandas

I kyrkan *blandas* alltså nya och gamla traditioner och blir tillsammans det vi uppfattar som dagens kyrka. För den som är ny i kyrkan, som kanske nyligen funnit sin tro eller söker sin tro, finns det alltså ganska mycket spännande kunskap att ta del av.

Samtidigt finns det en liten baksida med detta rika arv: för den som är ny i kyrkan kan det bli en tröskel som man behöver ta sig över för att känna sig bekväm.

– Därför tror jag att ni i gudstjänstgrupperna är oerhört viktiga för hur människor blir bemötta och att besökarna kan titta på er och se hur man gör. Att det syns att *ni* vet hur man gör, att *ni* kan det här. Man kan spana lite på er och så gör man rätt, säger Per Larsson, som är kaplan i domkyrkan.

I varje gudstjänstgrupp ingår ungefär sex, sju personer och alla har olika ansvarsområden.

– Vi hälsar välkommen, läser bibeltexter i gudstjänsten, läser förböner, kokar kaffe, serverar, tar hand om konfirmanderna när de kommer och så vidare, berättar Erik Sännek och hans hustru Marianne fortsätter:

– Det har generellt blivit så att fler lekmän får hjälpa till i kyrkan och det är en *ny* tradition kan man säga.

– Vi hjälper inte bara till, vi är lika engagerade som de som är anställda – vi gör det här tillsammans, säger Kerstin.

– Delaktigheten är viktig. Liksom att många röster hörs i gudstjänsten.

Tyst bön en öppning för andlighet

Det finns alltså både nya och gamla

traditioner i kyrkan. Kerstin berättar:

– När vi pratar bön så tänker jag på en ganska ny tradition i kyrkan, den att tända ett ljus och sätta i våra ljusbärare. Det står för den tysta eller outtalade bönen.

Kerstin pekar på att vi numera lever i ett samhälle där färre tar del av kyrkans traditioner just genom gudstjänsterna, men där ljusbäraren och den tysta bönen – att kanske skriva en bön i en bok – har fått stor betydelse för många människor, ett sätt att uttrycka sig andligt utan att nödvändigtvis behöva vara en del av traditionen.

– En tradition kallas levande för att den handlar om människor och den förändras över tid, i takt med att samhället förändras. Det handlar om att hitta nya vägar och tänka nytt, men det är *också* en tradition, säger Kerstin och Per fyller i:

– En tradition *ska* förändras! ”Det enda säkra du vet om en tradition är att den förändras”, sa Martin Luther.

Vi behöver något att tro på

Men i centrum av kyrkans tradition finns ett fundament, vissa saker som aldrig förändras, kyrkans unika gåvor:

– Att vi har en frälsare, säger Majken.
– Förlåtelsen, säger Kerstin och fortsätter:
– Sânt ändras ju inte, men vi måste prata om det på ett annat sätt idag än vi gjorde förr.
– Samtidigt är det svårt att snabbt ge ett svar på vad kristendomen – att tro på Gud och Jesus – är. Det går inte att ”fixa” på fem minuter utan det måste upplevas och det tar tid, det kan ta flera år.

Jan-Olof Lindqvist fortsätter på ämnet tro:

– Jag tror att människan innerst inne har ett behov av att tro. Alla människor i hela världen har någonting att tro på. Jag är

själv naturvetare, men tycker ändå att det är gott att kunna känna och tro att det är Gud som har skapat allt det här vackra. Jag tror att behovet av tro och religion kommer att finnas kvar i framtiden.

Även för de som är med i gudstjänstgrupperna och hjälper till med allt det praktiska är det värdefullt att fördjupa sina kunskaper, sin förståelse av vad det är att vara troende, att vara kristen.

– Kanske är det viktigaste i gudstjänstgruppen när vi träffas på torsdagarna och går igenom texterna inför söndagens gudstjänster och får texterna förklarade för oss. Det tycker jag har givit mig mest, säger Jan-Olof.

– Precis, vi är ju inte en grupp som består av ”färdiga” eller fullärda människor. Detta är en växtplats, vi växer ju också tillsammans när vi träffas, fortsätter Kerstin.

Det hängivna arbetet med att både förvalta och förnya traditionen bär frukt i Skara domkyrka:

– Församlingen här är verkligen levande. Det kommer förvånansvärt många på gudstjänsterna och det är sällan man tycker att det är glest i bänkarna, avslutar Kerstin.

Efter mötet med gudstjänstgruppen i domkyrkan känns hoppet gott om att det kyrkliga kulturarvet och kyrkans traditioner är i trygga händer inför framtiden. ■

Vill du också vara med i en gudstjänstgrupp?

Kanske är du som läser sugen på att själv vara med i en gudstjänstgrupp och få uppleva gemenskapen, fördjupningen och glädjen? Då är du varmt välkommen att höra av dig till domkyrkokaplan Per Larsson, så hjälper han dig. Du når honom på 0511-265 09 eller per.larsson@svenskakyrkan.se.

Höstens musik i Ardala och Valle

Händene kyrka

Söndag 16/10 kl 18.00

Musikgudstjänst, Magnus Lundberg, flöjt och sång, Pernilla Ericson, piano.

Skånings-Åsaka kyrka

Fredag 4/11 kl 18.00

Musik och lyrik

S:ta Annagården

Lördag 12 november kl 17.00

Flygelafton. Se notis nedan.

Flygelafton

✦ I våras köpte Ardala församling en flygel till S:ta Annagården av märket Wendl & Lung, en österrikisk pianotillverkare som startade 1910 i Wien. I fyra generationer drevs pianofabriken av familjen Lung men på 2000-talet köptes företaget av en stor kinesisk tillverkare och produktionen flyttade till Ningbo i Kina. Ardalas flygel är tillverkad 2011 och köptes privat av en familj i Hova där den har vårdats ömt. Nu vill vi att fler får njuta av flygelns fina klang, så den 12 november bjuds det på flygelafton. Spelar gör Ingegerd Ottosson-Höög från Varnhem och i programmet medverkar även kantor Magnus Lundberg på flöjt och sång.

Tid: lördag 12/11 kl 17.00

Plats: S:ta Annagården ■

Gudstjänst med kyrklunch och basar

✦ Basar med diverse ätliga delikatesser. Välkomnande av diakon Gunlög Fåglefeldt. Ardeokören.

Tid: 9/10 kl 11.00 **Plats:** S:ta Annagården ■

Stor och Liten i Ardala

✦ Kyrkans öppna förskola träffas torsdagar kl 9.30-12.00 i S:ta Annagården, Stationsgatan 40. Sångstund, lek, pyssel och fika. Vuxna och barn i alla åldrar. Välkomna! För övrig barn- och ungdomsverksamhet i Ardala församling kontakta församlingspedagog Eva Johansson: 0511-265 23, eva.johansson4@svenskakyrkan.se ■

Kvällsmat för alla i Sankta Annagården

✦ Andakt, mat och pyssel. 40 kr för vuxna, gratis för barn. Välkomna!

Tid: 29/9, 27/10, 24/11 kl 18.00.

Plats: S:ta Annagården ■

Musikgudstjänst i Händene

✦ Högmässa med avtackning av Diakon Ingela Tidqvist Karlén. Birgittakören.

Tid: 2/10 kl 11.00.

Plats: S:ta Annagården ■

Foto John Fahlnaes

Bibelsamtal kring Lukasevangeliet

✦ Välkommen till bibelsamtal i S:ta Annagården i Ardala under några kvällar i höst.

• 8/9 kl 19.00: *Lukasevangeliet kapitel 1-8*

• 13/10 kl 19.00: *Lukasevangeliet kapitel 9-17*

• 10/11 kl 19.00: *Lukasevangeliet kapitel 18-24*

Ingen anmälan. Läs gärna angivna kapitel i Lukasevangeliet innan vi ses. ■

Tidningen Framtidstro distribueras som ODR samhällsinformation till alla hushåll i Skara pastorat.

Ansvarig utgivare: Robert Lorentzon, domprost, robert.lorentzon@svenskakyrkan.se

Projektkoordinator/redaktör: John Fahlnaes, Åttonde Huset AB, john.fahlnaes@svenskakyrkan.se

Bild omslag: Fotograf, John Fahlnaes

Kontakt, pastoratet: Skara pastorat, Malmgatan 3, 532 31 Skara. Telefon, expedition: 0511-265 00

Hemsida: Ibland ändras tider och platser i pastoratets gudstjänster, konserter, möten och andra evenemang. För aktuell information, se vår hemsida www.svenskakyrkan.se/skara

Helgmålsbön i Bjärklunda kyrka

✦ Välkommen att fira helgmålsbön med oss!

Tid: Varje lördag kl 18.00

Plats: Bjärklunda kyrka ■

"En natt i Betlehem"

✦ Ardala församling förbereder för julvandring i S:ta Annagården den 14 och 15 december. Mer information kommer. Vill du medverka i julvandringen – hör av dig till Eva Johansson, 0511-26523. Varmt välkomna!

Tid: 14 och 15/12 (tid kommer senare i höst).

Plats: S:ta Annagården ■

Stor och liten i Valle

✦ Öppen förskola och mötesplats för föräldrar med små barn. Lek, sångstund, fika (20 kronor per familj).

Kontakt: Pernilla Emanuelsson 0511-265 53 eller Sara Kivimäe 0511-265 18. Välkomna!

Tider och platser: Tisdagar i Varnhems-gården och torsdagar i Axvalls församlingshem, kl 9.00–12.00 ■

Messy Church i Axvall

✦ Gemenskap, pyssel, spel, andakt och kvällsmat för alla åldrar (barn kommer tillsammans med vuxen).

Anmälan via sms till 0705-08 29 46 eller sara.kivimae@svenskakyrkan.se

Tid: Fredagarna 23/9, 21/10, 25/11 kl 17.00–19.00.

Plats: Axvalls församlingshem ■

Sopplunch i Varnhemsgården

✦ Höststart 21 september.

Ingen föranmälan. Välkommen!

Tid: Onsdagar varannan vecka kl. 12.30.

Plats: Varnhemsgården ■

Kulturnatten i Varnhem

✦ Program för Kulturnatten 15/10 i Varnhem:

13:00 – Invigning Klosterboulebanorna, politiker och Valle bouleförening.

14:00 – Kataspelet i Varnhemsgårdens källare (entréavgift).

14:00 – Vandring Klostersjön runt, samling vid nya entrétorget.

15:00 – Guidning i klosterkyrkan.

15:00 – Föredrag "Allt om Skarke kyrka, församling och socken", med Kent Friman (på Infopointen i Varnhem).

16:00 – Kataspelet i Varnhemsgårdens källare (entréavgift).

17:00 – Vandring Rosenstigen med Margareta Dahlin, samling vid nya entrétorget

18:00 – Föredrag om årets arkeologiska utgrävningar av klosterområdet, på/i Kata gård.

19:00 – Ljusvandring, klosterkyrkan

20:00 – Ljusvandring, klosterkyrkan

Extra öppet 15/10: Bokhandeln i museet kl 11:00–21:00, Infopointen kl 11:00–19:00.

För mer info se www.varnhem.se under Program 2022. ■

Hämta andan med retreatdagar i höst

✦ **Retreatdag nr 1:** Frukost och gemensam introduktion. Möjlighet till meditation, läsning, promenad, vila, mässa och enskilt samtal för den som önskar. Kostnad 100 kr. Anmälan senast 25/10.

Tid: Lördag 29/10 kl 09.00–18.00

Plats: Axvalls församlingshem

✦ **Retreatdag nr 2:** Förmiddagskaffe med information. Bibelmeditation och tid att vila, läsa, tänka och be. Lunch under stilla musik. Kostnad 60 kr. Anmälan senast 8/11.

Tid: Lördag 12/11 kl 10.00–15.00

Plats: Nikolaigården, Skara.

Mer info se hemsidan. Anmälan till brittmarie.hjerten@svenskakyrkan.se ■

Allhelgonahelgen 4–6/11

Allhelgonahelgen vid våra kyrkogårdar

Marie kyrkogård och kapell har öppet för ljusständning. Kaffe, saft och korv med bröd serveras.

Fredag 4/11 kl 16.00–19.00.

Stillhet, text och musik kl 16.30, 17.30, 18.30.

Lördag 5/11 kl 14.00–19.00.

Stillhet, text och musik kl 15.00, 16.00, 17.00.

Skånings–Åsaka kyrka inbjuder till Musik och lyrik, fredag 4/11 kl 18.00.

Skara församling och domkyrka inbjuder till Allhelgonamusik, lördag 5/11 kl 18.00.

Ardala församling inbjuder till Minnesgudstjänst, söndag 6/11 kl 16.00 i Vinköls kyrka.

Valle församling inbjuder till Minnesgudstjänst, söndag 6/11 kl 18.00 i Varnhems klosterkyrka.

Övriga kyrkor och kyrkogårdar kommer att vara öppna under helgen enligt kommande annonsering.

Den makalöse Magnus Gabriel

Magnus Gabriel De la Gardie firar 400 år och vi möter honom genom flertaliga föredrag om hans många olika roller: dubbelkansler, boksamlare, grundare av Riksantikvarieämbetet, byggare, mecenat och mer därtill.

Plats: Varnhems klosterkyrka (Magnus Gabriel De la Gardies gravkyrka)

Tid: Torsdag 13 oktober kl 18.00–20.00. Mingelfika och visning från kl 17.30.

Föredrag om Magnus Gabriel De la Gardie 13/10

Fred i ofredens tid

KG Hammar, ärkebiskop emeritus, talar om Jesu efterföljelse som en fredsrörelse. Har den tappat fokus och anpassat sig efter omgivningens tänkesätt? Finns det plats för ickevåld i Jesu efterföljd i ett Europa i krig?

Ingen anmälan. Eftermiddagskaffe/te med dopp till självkostnadspris. Välkommen!

Tid: Söndag 2 oktober kl 15.00

Lekfolk i liturgin?

Idag är det självklart att ideella medverkar i mässan, men finns det en lekfolksteologi i Svenska kyrkan? Judith Fagrell, präst i Skara pastorat, talar om debatten om lekmanamedverkan i nattvardsutdelandet 1951–1975 och vad vi kan lära av det idag. Ingen anmälan, ingen kostnad. Välkommen!

Tid: Onsdag 16 november kl 18.30

Föreläsningar i Mariasalen, Kyrkans Hus, Skara 2/10 & 16/11